

Speech staatssecretaris Remkes (VROM) bij ondertekening convenant ontwerpwedstrijden en uitreiking eerste exemplaar Kompas bij Ontwikkelingscompetities, 16 mei 2001 te Den Haag

(in ontvangst nemen eerste exemplaar Kompas bij Ontwikkelingscompetities)

Hartelijk dank voor dit eerste exemplaar van het nieuwe Kompas. Het is een goede zaak dat dit boek en dit onderwerp, ontwikkelingscompetities, brede aandacht krijgen. En als ik hier zo om mij heen kijk gebeurt dat ook, want ik zie vertegenwoordigers van heel bouwend Nederland zitten. Ontwerpers, projectontwikkelaars, corporaties, bouwbedrijven, VNG en Rijk. Het uiterlijk van Nederland wordt voor een deel door u bepaald! En als u dat doet via een wedstrijd, een ontwikkelingscompetitie, dan is het meer dan handig dat daar een handleiding voor bestaat: het Kompas bij Ontwikkelingscompetities.

Maar ik wil eerst iets zeggen over het eerste Kompas. Vier jaar geleden werd in Den Haag door elf partijen het Convenant Ontwerpwedstrijden getekend. De aanleiding voor dat convenant was dat het uitschrijven van prijsvragen en van meervoudige opdrachten steeds vaker voorkwam. Er ontstond behoefte aan een handleiding voor dit soort wedstrijden, zodat de initiatiefnemers niet steeds zelf het wiel hoefden uit te vinden.

Tegelijkertijd deden zich steeds vaker problemen voor met ontwerpwedstrijden. De afspraken tussen de opdrachtgever en de strijdende ontwerpers waren niet altijd duidelijk, wat soms tot vervelende situaties leidde. Soms werd een ontwerper tot winnaar uitgeroepen, maar werd uiteindelijk toch het ontwerp van een andere ontwerper uitgevoerd en verdween het plan van de winnaar in de onderste lade. Een opvallend voorbeeld hiervan is het Haagse stadhuis: terwijl de bevolking voor het ontwerp van Rem Koolhaas had gekozen, was de wethouder van mening dat het ontwerp van Richard Meier moest worden uitgevoerd. Afspraken die in het begin van het proces helder leken, bleken gaandeweg toch voor meerdere uitleggen vatbaar. Soms moesten wethouders zelfs aftreden vanwege de onrust die de, aanvankelijk met enthousiasme uitgeschreven wedstrijd, veroorzaakte.

Evaluatie

Dus ook om dergelijke problemen in de toekomst te voorkomen werd vier jaar geleden het Kompas bij Prijsvragen en Meervoudige Opdrachten uitgegeven. Dat eerste Kompas is een handleiding voor het uitschrijven van ontwerpwedstrijden, waarbij het kwalitatief beste ontwerp wint. Het is uitdrukkelijk niet gericht op het stellen van regeltjes en het vergroten van bureaucratie. Het is juist bedoeld om ontwerpwedstrijden helderder en makkelijker te maken, zowel voor de organisator als voor de deelnemers.

Eind vorig jaar is dat eerste Kompas geëvalueerd. En uit die evaluatie blijkt dat zowel de convenantspartijen als de initiatiefnemers van ontwerpwedstrijden, het Kompas positief tot zeer positief beoordelen. Ook het Steunpunt, dat werd ingericht bij Architectuur Lokaal om deelnemers en organisatoren van ontwerpwedstrijden te adviseren, wordt goed beoordeeld. Wel is men van mening dat de bekendheid van het Kompas en van het Steunpunt beter kan en moet. Mede daarom is er nu een brochure uitgebracht, die kort en krachtig beschrijft waar het bij Kompas allemaal om gaat.

Ideeënboek

Uit de evaluatie blijkt ook dat ontwerpwedstrijden vooral worden gebruikt om nieuwe ideeën op te doen. Een mooi voorbeeld hiervan is de wedstrijd in de wijk Overgooi in Almere, waar 900 vrije kavels werden verkocht aan particulieren. Met behulp van Kompas heeft de gemeente Almere een wedstrijd uitgeschreven, waarbij architecten zijn uitgenodigd een woning te ontwerpen voor particuliere opdrachtgevers. Alle ontwerpen worden gebundeld in een ideeënboek bestemd voor de particuliere opdrachtgevers. Zij krijgen zo ideeën aangereikt die bepalend kunnen zijn bij hun keus voor vorm en ontwerp van hun eigen woning. En via deze weg draagt ook het Kompas bij aan het verruimen van de keuzevrijheid van de particuliere opdrachtgever.

Juist particuliere opdrachtgevers zijn een belangrijke en groeiende doelgroep. Zoals bekend is het de bedoeling minstens eenderde deel van de nieuwbouw vanaf 2005 te laten bouwen door particuliere opdrachtgevers, individueel dan wel collectief. Hopelijk komen er meer van dit soort initiatieven om particulieren of groepen van particulieren te helpen bij het vervullen van hun woonwensen.

Vorige week heb ik twee onderzoeksrapporten naar de Tweede Kamer gestuurd. Daarin wordt nog eens bevestigd dat gemeenten veel meer dan nu gebeurt, tegemoet kunnen komen aan de grote belangstelling van mensen om hun eigen huis te bouwen. Bovendien blijkt dat de uitgifte van vrije kavels ook financieel gunstig kan uitpakken. Dus voor het geld hoeven de gemeenten het niet te laten.

In de landelijke dagbladen verschijnen steeds vaker artikelen over de invulling van vrije kavels door particulieren. En soms sta je dan weer verbaast over uitspraken die je daarin leest. In de Volkskrant (9/5) is iemand van het Bouwfonds aan het woord. Hij heeft esthetische bezwaren tegen het zogenoemde Wilde Wonen. Amerikaanse of Belgische toestanden zouden niet passen in de zorgvuldige stedenbouwkundige cultuur van Nederland. En verderop in het artikel: "En de meeste gemeenten en welstandscommissies kunnen de planning van zoveel vrije kavels bij benadering niet aan." Het is toch een hele geruststelling voor de burger dat er zo voor hem wordt meegedacht.

In de brief aan de Kamer bij de onderzoeksrapporten heb ik aangegeven op welke manier wij samen met andere organisaties (Vereniging Eigen Huis, Architectuur Lokaal, het NAI) het particulier opdrachtgeverschap gaan stimuleren. Daarbij moet u denken aan een informatiecentrum, een handboek met praktische tips en een informatiemarkt, maar ook subsidies uit het Innovatieprogramma stedelijke vernieuwing voor vernieuwende ideeën en projecten. Verder zullen vrije kavels een nadrukkelijk onderdeel vormen van de afspraken die ik dit najaar ga maken met de stedelijke regio's over de verstedelijkingsopgave vanaf 2005. Als stok achter de deur wordt het een van de voorwaarden voor het krijgen van locatiesubsidie en van Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing.

Ontwikkelingscompetities

Terug naar het Kompas. Tijdens de looptijd van het eerste convenant de afgelopen vier jaar, waren er ook andere ontwikkelingen. Al enige tijd moeten gemeenten hun positie bij het ontwikkelen van nieuwe locaties meer en meer delen met marktpartijen. Ook hebben gemeenten steeds minder zelf de capaciteit om aan planontwikkeling te doen. Het gaat immers vaak om omvangrijke opgaven, zowel in ruimtelijke als in financiële zin. In antwoord daarop schrijven gemeenten steeds vaker ontwikkelingscompetities uit. Hierbij nodigen zij meerdere projectontwikkelaars uit om een ontwerp op te stellen op basis van een vastgestelde grondprijs. Eerst wordt de

grondprijs bepaald en binnen een bepaalde marge van deze grondprijs kunnen projectontwikkelaars een voorstel doen voor een ontwerp.

Waar het om gaat is het maken van de juiste combinatie tussen een goede financiële opbrengst en een kwalitatief goed ontwerp. Financiën en kwaliteit gaan bij ontwikkelingscompetities hand in hand en dat ondersteun ik van harte.

Lange tijd werd er in Nederland vooral gebouwd om het kwantitative tekort in te lopen en dat gebeurde tegen een zo goed mogelijke prijs. Maar nu is de omslag van kwantiteit naar kwaliteit van de gebouwde omgeving volop aan de gang.

De tijd dat locaties worden ontwikkeld, waarbij de kwaliteit van het gebouwde het stiefkindje is, waarbij de opbrengst voor alles gaat en waarbij de wens van burgers niet serieus genomen wordt, die tijd hebben we gehad.

Ik hoop en verwacht dat dit nieuwe Kompas kwalitatief hoogwaardige ruimtelijke ontwikkelingen zal stimuleren. Immers, alle bij de planvorming betrokken partijen worden door Kompas uitgedaagd om te laten zien wat zij kunnen. En daardoor krijgt uiteindelijk de burger de meeste waar voor zijn geld.

Nota grondbeleid

Het nieuwe grondbeleid, zoals geformuleerd in de Nota Grondbeleid, geeft gemeenten hierbij een extra instrument in handen. Hierdoor en door de Europese aanbestedingsregels moeten locaties van een bepaalde grootte aan een ontwikkelingscompetitie worden verbonden. Aangezien ook de VNG het nieuwe convenant straks zal ondertekenen, ga ik er vanuit dat vele gemeenten het Kompas bij Ontwikkelingscompetities zullen gebruiken. En dit geeft dan weer goede kansen om in te spelen op de vraag naar meer kwaliteit en om daadwerkelijk hoge ambities te stellen voor nieuw te ontwikkelen locaties. Het nieuwe grondbeleid zal er in de toekomst voor zorgen dat het werkterrein van Kompas enorm wordt uitgebreid. Een goede zaak!

Slot

Dames en heren, om de opgave naar meer kwaliteit te realiseren, bent u hard nodig. Ik zei het al aan het begin: u bent voor een belangrijk deel bepalend voor het aanzien van Nederland. Dat is een hele mooie en uitdagende en tegelijkertijd lastige verantwoordelijkheid. Ontwerpers, projectontwikkelaars, corporaties, bouwbedrijven, gemeenten, rijksoverheden, we zullen allemaal meer ambitie moeten tonen. We

moeten niet alleen streven naar rendement op de korte termijn, maar bouwen met toekomstwaarde en dat geeft rendement op de lange termijn. Het Kompas bij Ontwikkelingscompetities draagt daar een belangrijke steen aan bij en ik beveel dit mooie boek dan ook van harte bij u aan.

Dank voor uw aandacht.